

A talaj környezetvédelméről

A természeti erőforrások közül az ásványi nyersanyagok ismert és lehetséges készleteinek az értéke az összes nemzeti vagyonunk mintegy 20%-át, a termőföld értéke pedig kb. 22%-át teszi ki.

Az ásványi nyersanyagok, a termelésben közvetlenül vagy közvetve hasznosuló, az élethez nélkülözhetetlen víz és levegő mellett a mezőgazdasági tevékenység alapjául szolgáló talaj, annak termőképessége mindig elsőrendű fontosságú volt a gazdasági életünket meghatározó feltételek között.

Termőföldünk összes értéke relative egyre nő — a beépítések, károsodások és egyéb veszteségek következtében beálló állandó területcsökkenés ellenére —, mert a demográfiai robbanás és egyéb tényezők miatt az élelmiszer-termelés egyre inkább „stratégiai” fontosságúvá válik.

Az is nyilvánvaló, hogy az élelmiszer-termelésben még hosszú távon meghatározó lesz a természeti erőforrásoknak — így a talajnak is — a növényi és állati szervezeteken keresztül történő hasznosítása.

Ami a mezőgazdaságot illeti — külföldi pénzügyi körök publikációs adatai szerint —, a szocialista államok közül egyedül Magyarország képes a mezőgazdasági termékekkel való önellátáson kívül exportra is.

Talajaink természeteshez közeli, illetve a kultúrtalajaink környezetvédelmi szempontból legalább jelenlegi állapotának, termőerejének a megőrzése és termékenységének az ésszerű fokozása tehát nemcsak az élőlények pusztá létezése, de társadalmunk mindenkorú életszínvona-la szempontjából is elengedhetetlenül szükséges.

Akkor, amikor a talaj környezetvédelméről beszélünk, nemcsak a talaj állapotát, a benne élő szervezeteket és a végbemenő folyamatokat kell figyelemmel kísérnünk, hanem a bioszféra egészének a szennyeződésére, károsodására, a talaj — víz — levegő kölcsönhatásokra is tekintettel kell lennünk.

Kétségtelen, hogy a bioszféra három eleme közül a talaj az, ahol a környezetvédelmi szempontból káros anyagok és hatások következtében fellépő reverzibilis vagy irreverzibilis folyamatok és eredményeik észlelése viszonylag nehezebb, mint a vízben vagy a levegőben, a bizonyításuk pedig sokszor csak közvetett módon vagy megkétszerezve lehetséges. Ezeknek a hatásoknak vagy mellékhatásoknak a megelőzése, vagy potenciális kiküszöbölése, elhárítása elsőrendű fontosságú.

Az emberiség eddigi története során kevés olyan nagy horderejű dolog volt, amely viszonylag rövid idő alatt akkora és olyan gyors általános reakciót váltott volna ki a társadalomban, mint az ember természeti környezetét érő negatív hatások, illetve veszélyük felismerése.

Világviszonylatban merült fel a környezetet károsító hatások elleni védekezés késedelmet nem tűrő szükségessége.

Az egyes országok veszélyeztetettségüktől, anyagi lehetőségeiktől, a hivatalos rendelkezésektől, s nem utolsósorban tudományos kutatóik tevékenységétől stb. függően több-kevesebb intenzitással, gyorsabb vagy lassabb tempóban, de kivétel nélkül mindenütt igyekeznek feltárni a bioszférát és — azon keresztül — az embert ért károsodások mértékét.

Az „ökológiai” korszakkal egybeesően az utóbbi három évtizedben folynak intenzívebben kutatások a bioszféra — a talaj — védelmében, és hazai szakemberek is mintegy negyedszázada egyre erőteljesebben és egyre szélesebb körben kapcsolódnak bele ebbe a munkába — a ma már hivatalos programba.

Magyarországon — a hazai sürgető követelmények ellenére, a külföldre viszonyítva 10—15 év késéssel — 1981-ben került sor a talaj környezetvédelmének első átfogó, országos seregszemléjére.

A talajjal kapcsolatos hazai környezetvédelmi kutatási eredményeket — mind a témaköröket, mind a résztvevőket tekintve — a lehetőségekhez képest minél szélesebb körben igyekeztünk megvitatni.

„A talaj környezetvédelmének problémái” címen a Magyar Mikrobiológiai Társaság Mezőgazdasági és Ipari Mikrobiológiai Szekciója és a MTESZ Pest megyei Szervezete Környezetvédelmi Bizottsága szervezésében 1981. október 5-én és 6-án, elmélyült tanácskozással alkalmas üdülőhelyen, Királyréten rendeztük meg a szóban forgó tudományos ülést, ahol 76 előadás hangzott el, több mint 180 szakember aktív részvételével.

A tudományos ülés célja az volt, hogy az alap- és alkalmazott kutatásokat végző talajtanosok, agrokémikusok, biológusok (talajbiológusok, mikrobiológusok, botanikusok, zoológusok) és a talajjal közvetlenül, vagy közvetve foglalkozó növényvédelmi, állat-, illetve humánegészségügyi, vízügyi, geológus és más szakemberek, valamint végül, de nem utolsó sorban a mezőgazdaságban, erdészetben és a kertészetben dolgozó kollégák a talaj-környezetvédelemmel kapcsolatosan felmerült gondokat és elért eredményeiket interdiszciplináris szemlélettel, az agroökológiai szempontok fokozottabb figyelembevételével vitassák meg.

Az iparszerű mezőgazdaságnak, a mezőgazdasági termelés kemizálásának (műtrágyák, növényvédőszer), a mezőgazdasági, ipari és kommunális szilárd és folyékony hulladékoknak stb. a termőtalajra, a talaj élővilágára, termőképességére gyakorolt, ténylegesen kimutatható és várható közvetlen vagy közvetett kedvezőtlen hatásait, az ún. mellékhatásokat az előadók *eredeti kísérleti adataik* alapján mutatták be. Minden szekcióban a témakör nemzetközileg is elismert hazai specialistái tartottak hosszabb átfogó-bevezető előadásokat.

Így pl. LÁNG ISTVÁN akadémikus általános érdeklődést kiváltó, a biomassza hasznosításáról tartott, vitaüléssel egybekötött hosszabb bevezető előadása, valamint az egyes szekciókhoz csatlakozó kerekasztal-megbeszélések — „az intenzív gazdálkodás kedvezőtlen talajtani (talajfizikai, talajkémiai) következményei”; „a tápanyagforgalom okszerű szabályozásának környezetvédelmi jelentősége”; „a talajvízgazdálkodás és környezetvédelem; szennyvizek, hulladékok elhelyezésének elvi és gyakorlati kérdései”; „xenogén anyagok (peszticidok), mikroorganizmusok és magasabbrendű növények közötti kölcsönhatások” — a felmerült problémákat szélesebb alapokra helyezve távlatokat nyitottak meg a fontos részletkérdéseket elmélyülten boncolgató vagy speciális kérdéseket felvető szakemberek előtt nemcsak szűkebb területeik, hanem az „egész” témakört illetően. Végül, de nem utolsó sorban a további feladatok megítéléséhez vagy konkrét kijelöléséhez is segítséget nyújtottak.

Szerencsésnek tartjuk azt is, hogy egyik eredeti célkitűzésünknek megfelelően nemcsak az egyes szakterületek legjobb hazai specialistái, hanem fiatal szakemberek is jelentős számban vettek részt a tanácskozáson.

A tudományos ülés megrendezésének szükségességét és eredményességét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a résztvevők egyhangúlag igényelték 3 évenkénti megtartását. A következő ülésre 1984. szeptemberében Verőcemaroson kerül sor.

A siker valamennyi résztvevő érdeme, de a megrendezésért — úgy gondolom mindannyiunk nevében — itt is köszönetemet szeretném kifejezni tanítványomnak, dr. PÁSZTOR ZSUZSA laboratóriumvezetőnek, a MTESZ Pest megyei Szervezete Környezeti Bizottsága titkárnak, aki nemcsak kiváló szervező tevékenységével, de a peszticidok és talaj-mikroorganiz-

musok közötti interakciók kutatásával effektíve is részt vesz a talaj környezetvédelmének sokágú munkájában. Szintén köszönet illeti VALKÓ ERNŐNÉT és HOFFER FRIGYESNÉT, a MTESZ Pest megyei Szervezetének (Vác) ügyvezető titkárát és főelőadóját lelkes és fáradhatatlan tevékenységükért.

A tudományos ülés az első országos seregszemléje volt a hazai talaj-környezetvédelmi kutatásoknak, és az eredeti terv szerint az ott elhangzott előadások anyagát könyv formájában szerettük volna az érdeklődők — a szélesebb szakközönség — rendelkezésére bocsátani. Objektív akadályok miatt azonban ez nem vált lehetővé, így — sajnálatos késéssel ugyan, de megfelelő módon — a hazai szakkörökben mindenütt megtalálható és egyénileg is megszerezhető AGROKÉMIA ÉS TALAJTANon keresztül juttatjuk el a szakemberekhez ezt, a talaj környezetvédelmének szélesebb spektrumát felölelő, magyarországi problémáival foglalkozó cikkgyűjteményt.

A Szervező Bizottság nevében ezúton is köszönetemet fejezem ki az AGROKÉMIA ÉS TALAJTAN Szerkesztő Bizottságának, és dr. SZABOLCS ISTVÁN főszerkesztőnek a tudományos ülés anyagának publikálásáért. Külön köszönet illeti dr. KESZTHELYI TIBORNÉ szerkesztőségi munkatársat a heterogén anyag sajtó alá rendezéséért: gondos munkájával tovább növelte a tudományos ülésen megvitattott eredmények felhasználhatóságát, értékét.

KECSKÉS MIHÁLY
a Szervező Bizottság elnöke